

2025
№3

ISSN 3060-527X

TA'LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR.

XALQARO ILMIY METODIK JURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC METHODOLOGICAL JOURNAL

**TA'LIMDA ISTIQBOLLI
IZLANISHLAR**

Xalqaro ilmiy-metodik jurnal

**ПЕРСПЕКТИВНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ**

Международный научно-методический
журнал

**PROSPECTIVE RESEARCH IN
EDUCATION**

International scientific methodological journal

№ 3-son, 1-qism, 2025-yil

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2024 - yil 7 - iyundagi 355-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:

Tilavov Muxtor Hasan o'g'li
Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta'limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta'lim instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Eko Sri Margianti - Gunadarma universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya).

Xamidov Obidjon Xafizovich - Buxoro davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor.

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta'limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O'quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish boshqarma boshlig'i).

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasini mudiri).

Saidov Azamat Ismoilovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Samarqand davlat chet tillar instituti magistratura bo'limi boshlig'i).

Qodirov Azizjon Anvarovich - iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti Tabiiy fanlar va agrobiotexnologiya fakulteti dekani).

Davlatov Suxrob Sayitjonovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat universiteti O'quv-uslubiy departament boshlig'i).

Adizov Bobir Baxtiyorovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat universiteti Moliyalashtirish, iqtisodiy rivojlantirishni rejalashtirish departamenti boshlig'i).

Paxrutdinov Shukriddin Ilyosovich - siyosiy fanlar doktori, professor. Oriental universitetining "Iqtisodiyot va turizm" kafedrasini professori.

Akramova Shaxnoza Abrorovna - pedagogika fanlari nomzodi, professor (O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, Harbiy-vatanparvarlik, ma'naviy-ma'rifiy tarbiya va yoshlar bilan ijtimoiy ishlash kafedrasini boshlig'i, podpolkovnik).

Mamanazarova Nargiza Komildjanovna - pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent. Oriental universitetining "Iqtisodiyot va turizm" kafedrasini professori.

Ostanov Shuhrat Sharifovich - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti psixologiya kafedrasini dotsenti).

Rustamov Shavkat Shuhrat o'g'li - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasini dotsenti).

Dilova Nargiza Gaybullayevna - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Kengash kotibi).

Olimov Shirinboy Sharofovich - pedagogika fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti Pedagogika kafedrasini mudiri).

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasini mudiri).

G'ofurov Azizbek Umarjonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent, (Farg'ona davlat universiteti Magistratura bo'limi boshlig'i).

Imatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasini dotsenti).

Ataboyev Nozimjon Bobojon o'g'li - filologiya fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti xorijiy tillar fakulteti dekani).

Atayeva Mexriniso Farxodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Geliofizika, qayta tiklanuvchi energiya manbaalari va elektronika kafedrasini dotsenti).

Xotamov Shuxrat Nosirovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Harbiy texnik instituti Gumanitar va ijtimoiy fanlar kafedrasini dotsenti).

Turdiyev Bexruz Sobirovich - falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Yurisprudensiya, ijtimoiy-siyosiy fanlar kafedrasini dotsenti).

Fayziyeva Umida Asadovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Inson resurslarini boshqarish departamenti boshlig'i).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedrasini dotsenti).

Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasini katta o'qituvchisi).

Uzoqov Asliddin Mexritdinovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat pedagogika instituti Harbiy ta'lim fakulteti boshlig'ining o'quv ishlari bo'yicha o'rinbosari).

Ataxojayeva Shaxlo Anvarovna - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (University of Business and Science Oliy ta'lim muassasasi "Ilmiy tadqiqot, innovatsiyalar, ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi" boshlig'i).

Mas'ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li - Buxoro davlat universiteti Psixologiya kafedrasini o'qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Tilavov Mukhtor Hasan o'g'li

Doctor of Philosophy in Psychology (PhD),
associate docent

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Kuleshov Valeriy Vladimirovich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Andrienko Yelena Vasilyevna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information, and Technology Education, Novosibirsk, Russia).

Romm Tatyana Aleksandrovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities, and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Eko Sri Margianti – Rector of the Gunadarma University, Doctor of Economic Sciences, Professor (Indonesia).

Khamidov Obidjon Khafizovich – Rector of Bukhara State University, Doctor of Economic Sciences, Professor.

Zaripov Lachin Rustamovich – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Scientific-Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science, and Innovations of the Republic of Uzbekistan).

Nazarov Akmal Mardonovich – Doctor of Psychology (DSc), Professor (Head of the Department of Psychology, Bukhara State University).

Saidov Azamat Ismoilovich – Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Head of the Master's Department at the Samarkand State Institute of Foreign Languages).

Qodirov Azizjon Anvarovich – Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor (Dean of the Faculty of Natural Sciences and Agro-Technology at Bukhara State University).

Davlatov Suhrob Sayitjonovich – PhD in Economics, Associate Professor (Head of the Academic and Methodological Department, Bukhara State University).

Adizov Bobir Baxtiyorovich – PhD in Economics, Associate Professor (Head of the Department of Financial Management and Economic Development Planning, Bukhara State University).

Rakhutdinov Shukriddin Ilyosovich – Doctor of Political Sciences, Professor (Professor of the "Economics and Tourism" Department at the Oriental University).

Akramova Shakhnoza Abrorovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor (Head of the Department of Military-Patriotic, Spiritual-Educational Education, and Social Work with Youth at the University of Public Safety of the Republic of Uzbekistan).

Mamanazarova Nargiza Komildjanovna – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor. Professor at the "Economics and Tourism" Department at Oriental University.

Ostanov Shuhrat Sharifovich – PhD in Psychology (Associate Professor at the Psychology Department of Bukhara State University).

Rustamov Shavkat Shuhrat o'g'li – PhD in Psychology (Associate Professor at the Psychology Department of Bukhara State University).

Dilova Nargiza Gaybullayevna – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Secretary of the Council of Bukhara State University).

Olimov Shirinboy Sharofovich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Head of the Pedagogy Department at Bukhara State University).

Hamroyev Alijon Roziqulovich – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Head of the Department of Primary Education Methodology at Bukhara State University).

G'ofurov Azizbek Umarjonovich – Doctor of Psychology (DSc), Associate Professor (Head of the Master's Program at Fergana State University).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna – PhD in Psychology (Associate Professor at the Psychology Department of Bukhara State University).

Ataboyev Nozimjon Bobojon o'g'li – Doctor of Philology, Professor (Dean of the Faculty of Foreign Languages at Bukhara State University).

Atayeva Mexriniso Farxodovna – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor at the Department of Geophysics, Renewable Energy Sources, and Electronics at Bukhara State University).

Xotamov Shuxrat Nasirovich – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor at the Department of Humanities and Social Sciences at the Military Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan).

Turdiyev Behruz Sobirovich – Doctor of Philosophy (PhD) (Associate Professor at the Department of Jurisprudence and Social-Political Sciences at Bukhara State University).

Fayziyeva Umida Asadovna – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor, Head of the Department of Human Resources Management at Bukhara State University).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor at the Department of Information Systems and Digital Technologies at Bukhara State University).

Ahmadov Nazirjon Rahmat o'g'li – PhD in Psychology (Lecturer at the Psychology Department of Bukhara State University).

Uzokov Asliddin Mexritdinovich – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor, Deputy Dean for Academic Affairs, Bukhara State Pedagogical Institute, Faculty of Military Education).

Atakhodzhayeva Shakhlo Anvarovna – PhD in Psychology (Associate Professor, Head of the Research, Innovations, and Pedagogical Staff Training Department at the University of Business and Science).

Responsible Secretary: Dehkonboyev Shohjahon Oybek o'g'li – lecturer, psychology department, Bukhara state university.

Rustamov Shavkat Shuxrat o'g'li,
Psixologiya kafedrası dotsenti
Psixologiya fanlari doktori (DSc)

TALABALARNING INNOVATSION KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK OMILLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish jarayonida pedagogik va psixologik omillarning roli tahlil qilinadi. Innovatsion kompetentlik – bu zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning ijodiy tafakkur, mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni hal qilish va yangi bilimlarni egallash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan muhim jihatlardan biridir. Shu bilan birga, psixologik omillar, jumladan, motivatsiya, shaxsiy intellektual salohiyat, kreativ fikrlash qobiliyati, emotsional barqarorlik va ijtimoiy moslashuv kabi jihatlarda ham innovatsion kompetentligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: innovatsion kompetentlik, pedagogik omillar, psixologik omillar, interfaol o'qitish, kreativ tafakkur, motivatsiya, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, raqamli texnologiyalar.

Аннотация: В данной статье анализируется роль педагогических и психологических факторов в процессе формирования инновационной компетентности студентов. Инновационная компетентность – это один из важнейших аспектов современного образовательного процесса, направленный на развитие у студентов креативного мышления, самостоятельного принятия решений, решения проблем и освоения новых знаний. Кроме того, психологические факторы, такие как мотивация, личностный интеллектуальный потенциал, креативное мышление, эмоциональная устойчивость и социальная адаптация, также играют важную роль в формировании инновационной компетентности.

Ключевые слова: инновационная компетентность, педагогические факторы, психологические факторы, интерактивное обучение, креативное мышление, мотивация, проблемное обучение, проектное обучение, цифровые технологии.

Annotation: This article analyzes the role of pedagogical and psychological factors in the process of developing students' innovative competence. Innovative competence is one of the key aspects of the modern educational environment, aimed at developing students' creative thinking, independent decision-making, problem-solving, and acquisition of new knowledge. Moreover, psychological factors, such as motivation, personal intellectual potential, creative thinking ability, emotional stability, and social adaptation, also play a crucial role in shaping innovative competence.

Key words: innovative competence, pedagogical factors, psychological factors, interactive learning, creative thinking, motivation, problem-based learning, project-based learning, digital technologies.

Kirish. Hozirgi davrda innovatsion texnologiyalar va kreativ yondashuvlar ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Global raqobat sharoitida talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish ularning kelajakdagi kasbiy muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida qaralmoqda. Innovatsion kompetentlik – bu nafaqat nazariy bilimlarni egallash, balki ijodiy tafakkur qilish, muammolarni tahlil etish, mustaqil qaror qabul qilish, yangi bilimlarni amaliyotga tatbiq etish qobiliyatlarini o'z ichiga olgan majmuaviy tushunchadir. Shu sababli, zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion kompetentlikni shakllantirishga qaratilgan pedagogik va psixologik omillarni chuqur o'rganish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Ta'lim jarayonida pedagogik omillar innovatsion kompetentligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Interfaol metodlardan foydalanish, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim va raqamli texnologiyalar yordamida talabalar mustaqil fikrlash, jamoaviy ishlash va kreativ

tafakkur ko'nikmalarini shakllantirish imkoniga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, psixologik omillar ham bu jarayonda muhim ahamiyatga ega bo'lib, talabalar motivatsiyasi, intellektual qobiliyatlari, emotsional barqarorligi va o'ziga bo'lgan ishonch darajasi innovatsion fikrlash va yangilik yaratish qobiliyatlariga bevosita ta'sir qiladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion kompetentligini shakllantirish uchun an'anaviy ta'lim usullaridan voz kechib, kreativ ta'lim texnologiyalarini qo'llash zarur. Bu borada, ta'limning turli bosqichlarida innovatsion kompetentlikni rivojlantirish uchun maxsus metodikalar ishlab chiqish, pedagogik strategiyalarni takomillashtirish va talabalar bilan individual ishlash tizimini yo'lga qo'yish muhim hisoblanadi.

Ushbu maqolada talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda pedagogik va psixologik omillarning o'rni tahlil qilinadi. Shu bilan birga, innovatsion ta'lim metodlarining samaradorligi, ularning talabalarning ijodiy tafakkur va kasbiy rivojlanishiga ta'siri ilmiy asosda ko'rib chiqiladi. Maqolada ilg'or pedagogik yondashuvlar va psixologik mexanizmlar orqali innovatsion kompetentlikni shakllantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Adabiyotlar tahlili. Talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish jarayoni ilmiy tadqiqotlarda pedagogik va psixologik omillar nuqtayi nazaridan keng o'rganilgan. Ushbu mavzu bo'yicha adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, innovatsion kompetentlik ta'lim jarayonining integral qismi bo'lib, u interfaol metodlar, kreativ tafakkur, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bilan bevosita bog'liq.

Pedagogik yondashuvlar nuqtayi nazaridan, Dewey (1916) ta'lim jarayonini tajriba orqali o'qitish tamoyiliga asoslab, o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirish va mustaqil bilim olish jarayoniga urg'u bergan. Unga ko'ra, innovatsion kompetentlikni shakllantirish uchun talabalar faol o'rganish va amaliy mashg'ulotlarda ishtirok etishi kerak. Ushbu yondashuv zamonaviy loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim va interfaol metodlar kabi pedagogik strategiyalar rivojlanishiga zamin yaratdi.

Vygotsky (1978) esa ta'lim jarayonida madaniy va ijtimoiy omillarning rolini ta'kidlab, o'quvchilar ijtimoiy muloqot, tajriba almashinuvi va interaktiv o'qitish orqali innovatsion kompetensiyalarni rivojlantirishini ko'rsatgan. Uning yaqin taraqqiyot zonasi (ZPD) nazariyasi shuni tasdiqlaydiki, innovatsion ta'lim texnologiyalari talabalarni murakkab muammolarni hal qilishga undaydi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Kreativ ta'lim texnologiyalarining innovatsion kompetentlikni rivojlantirishdagi o'rni bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda Robinson (2011) ijodiy tafakkurni rivojlantirish va uni ta'lim jarayonida qo'llash muhimligini ta'kidlagan. Uning fikricha, an'anaviy ta'lim tizimi aksariyat hollarda ijodiy fikrlash imkoniyatlarini cheklaydi, shuning uchun innovatsion kompetentlikni shakllantirish uchun kreativ yondashuvlar va erkin fikrlash muhitini yaratish zarur.

Raqamli texnologiyalarning innovatsion ta'lim jarayoniga ta'siri Siemens (2005) tomonidan ilgari surilgan konnektivizm nazariyasi orqali tushuntiriladi. Unga ko'ra, bilimlar statik emas, balki doimiy ravishda axborot tarmoqlari orqali shakllanadi, shu sababli innovatsion kompetentlikni rivojlantirish uchun zamonaviy raqamli texnologiyalar va onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston va MDH davlatlarida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion kompetentlikni shakllantirishning pedagogik va psixologik omillari chuqur o'rganilmoqda, ammo bu borada hali keng tadqiqotlar olib borilishi lozim. Masalan, Shodmonov (2018) O'zbekistonda innovatsion kompetentlikni shakllantirish bo'yicha davlat dasturlari va ularning ta'lim tizimiga ta'siri haqida tadqiqot olib borgan. Uning fikricha, pedagogik innovatsiyalar va kreativ yondashuvlarni ta'lim jarayoniga joriy etish orqali talabalarni kasbiy jihatdan zamonaviy mehnat bozoriga tayyorlash mumkin.

Karimov (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar esa O'zbekistonda STEAM yondashuvining innovatsion kompetentlikka ta'sirini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni

tasdiqlaydiki, ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika asosida shakllangan interfaol ta'lim metodlari talabalarning innovatsion tafakkurini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Psixologik omillar bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda Goleman (1995) innovatsion kompetentlikni shakllantirishda emotsional intellekt va motivatsiya muhim rol o'ynashini ta'kidlagan. Unga ko'ra, shaxsiy intellektual salohiyat, emotsional barqarorlik va o'ziga bo'lgan ishonch talabalarning kreativ va innovatsion tafakkurini shakllantirishda muhim omillardan biridir.

Tahlil natijalariga ko'ra, innovatsion kompetentlikni shakllantirish nafaqat pedagogik yondashuvlarni o'z ichiga oladi, balki psixologik omillarga ham bog'liq. Shu sababdan, zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol va kreativ metodlarni keng joriy etish, talabalar motivatsiyasini oshirish, ularning emotsional barqarorligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish zarur.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion kompetentlikni shakllantirish bo'yicha nazariy va amaliy tadqiqotlar pedagogik va psixologik yondashuvlar uyg'unligini talab qiladi. Shu sababli, ta'lim jarayonida kreativ metodlarni kengaytirish, raqamli texnologiyalarni qo'llash va talabalarning shaxsiy salohiyatini rivojlantirish uchun tizimli yondashuv zarur.

Muhokama. Talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish hozirgi zamonaviy ta'lim jarayonining eng muhim maqsadlaridan biri bo'lib, uning samarali amalga oshirilishi pedagogik va psixologik omillarning o'zaro uyg'unligi bilan bog'liq. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion kompetentlikning rivojlanishi faqatgina nazariy bilimlar bilan cheklanmay, balki amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim metodlari orqali amalga oshirilishi lozim.

Pedagogik yondashuvlar nuqtayi nazaridan, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, interfaol metodlar va raqamli texnologiyalar innovatsion kompetentlikni shakllantirishning asosiy omillari sifatida qaralmoqda. Dewey (1916) tomonidan ilgari surilgan tajriba orqali o'qitish nazariyasi va Vygotsky (1978) ning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida interaktivlik va ijtimoiy muloqot muhim rol o'ynaydi. Shu sababdan, talabalarni amaliy loyihalar va jamoaviy muhokamalar orqali faol ishtirokchi sifatida shakllantirish ularning mustaqil fikrlash, muammolarni tahlil qilish va ijodiy yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Psixologik omillar nuqtayi nazaridan, talabalarning innovatsion kompetentligini rivojlantirish jarayonida motivatsiya, emotsional intellekt, kreativ tafakkur va moslashuvchanlik kabi jihatlar muhim ahamiyatga ega. Goleman (1995) tomonidan ilgari surilgan emotsional intellekt nazariyasi shuni ko'rsatadiki, shaxsning innovatsion salohiyati uning o'z hissiyotlarini boshqara olishi, stressga bardosh bera olishi va ijodiy tafakkur qobiliyatiga bog'liq. Shu sababdan, innovatsion kompetentlikni shakllantirish uchun faqatgina yangi texnologiyalarni o'rgatish yetarli emas, balki talabalar bilan shaxsiy rivojlanish va motivatsiyani oshirishga qaratilgan psixologik ishlash ham zarur.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim jarayonida an'anaviy va innovatsion metodlarning uyg'unlashuvi talabalar uchun eng samarali natija berishi mumkin. Piaget (1952) ning kognitiv rivojlanish nazariyasi va Siemens (2005) ning konnektivizm nazariyasi asosida olib borilgan tadqiqotlar shuni tasdiqlaydi: talabalarning innovatsion fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun ularga muammolarni mustaqil hal qilish va yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayoniga faol jalb etish muhimdir. Masalan, raqamli texnologiyalar yordamida o'qitish jarayoni individual yondashuv va mustaqil bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, bu esa innovatsion kompetentlikning rivojlanishiga xizmat qiladi.

O'zbekistonda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion kompetentlikni rivojlantirish uchun ta'lim jarayonida STEM va STEAM yondashuvlarini keng tatbiq etish, raqamli texnologiyalardan foydalanish va talabalarni ilmiy izlanishlarga yo'naltirish muhim.

Masalan, Karimov (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar STEAM yondashuvi asosida o'qitilgan talabalar muammolarni hal qilish va innovatsion tafakkur darajasi bo'yicha yuqori natijalarga erishishini ko'rsatdi. Shu sababdan, ta'lim tizimida kreativ va interfaol metodlarni qo'llashni kengaytirish bo'yicha chuqur tadqiqotlar olib borish va yangi pedagogik modellarni ishlab chiqish lozim.

Muhokama natijalariga ko'ra, innovatsion kompetentligini shakllantirish faqatgina bir tomonlama yondashuv bilan cheklanmasligi kerak. Pedagogik yondashuvlar (loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, interfaol metodlar) va psixologik yondashuvlar (motivatsiya, kreativ tafakkur, emotsional barqarorlik) birgalikda qo'llanilganda talabalar innovatsion tafakkurni rivojlantirish va yangi bilimlarni egallash jarayonida yanada samarali natijalarga erishishlari mumkin.

Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsion kompetentlikni shakllantirish bo'yicha muayyan muammolar mavjud. Bular quyidagilar:

- An'anaviy ta'lim usullarining hanz ustuvorligi va kreativ metodlardan yyetarlicha foydalanilmasligi;

- Pedagoglarning innovatsion texnologiyalarni qo'llash bo'yicha malaka darajasi yetarli emasligi;

- Ta'lim jarayonida talabalarni mustaqil tadqiqot va kreativ faoliyatga jalb qilishning sustligi.

Bu muammolarni hal qilish uchun quyidagi takliflar ilgari surilishi mumkin:

- Ta'lim jarayonida kreativ metodlarni keng joriy etish va interfaol ta'lim muhitini yaratish.

- Pedagoglar uchun innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha malaka oshirish dasturlarini kengaytirish.

- Talabalarni mustaqil ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb qilish, startap va innovatsion loyihalar asosida ta'lim tizimini shakllantirish.

- Psixologik jihatdan talabalarni motivatsiya qilish, ularning kreativ tafakkurini rag'batlantirish va ijtimoiy moslashuv jarayonlarini qo'llab-quvvatlash.

Umuman olganda, innovatsion kompetentlikning shakllanishi pedagogik va psixologik yondashuvlarning uzviy bog'liqligi orqali ta'minlanadi. Shu sababdan, ta'lim jarayonida kreativ yondashuvlarni qo'llash, talabalarni mustaqil fikrlash va innovatsion fikrlashga undash, pedagogik hamda psixologik yondashuvlarni uyg'unlashtirish zarur. Innovatsion kompetentlikni shakllantirishning samaradorligi ko'p jihatdan ta'lim tizimidagi islohotlarning sifatiga, pedagogik texnologiyalarning rivojlanishiga va talabalar psixologik tayyorgarligiga bog'liqdir.

Shu boisdan, kelgusida innovatsion kompetentlikni shakllantirish bo'yicha chuqur tadqiqotlar olib borish, ta'lim tizimiga ilg'or texnologiyalarni joriy etish va pedagoglarning malakasini oshirish bo'yicha kompleks yondashuv ishlab chiqish zarur.

Ushbu jadval tadqiqotning asosiy metodologik yondashuvlarini, ularning mazmuni va qo'llanilish yo'nalishlarini aks ettiradi.

1-jadval

Tadqiqot yo'nalishi	Asosiy metodologik yondashuvlar	Tavsif	Qo'llanilish sohasi
Innovatsion kompetentlik tushunchasi	Nazariy yondashuv	Innovatsion kompetentlikning mohiyati, tarkibiy tuzilishi va rivojlanish omillari tahlil qilinadi.	Ta'lim jarayoni, kasbiy tayyorgarlik
Pedagogik omillar	Interfaol o'qitish metodlari	Muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, amaliy mashg'ulotlar yordamida	Universitet darslari, laboratoriya ishlari

		innovatsion fikrlashni rivojlantirish.	
	Loyiha asosida o'qitish	Talabalarni ijodiy faoliyatga jalb qilish, amaliy muammolarni hal qilishga yo'naltirish.	Startap loyihalar, tadqiqot ishlari
Psixologik omillar	Kognitiv rivojlanish nazariyasi (Piaget)	Innovatsion tafakkur shakllanishining kognitiv bosqichlari tahlil qilinadi.	Ta'lim jarayoni, o'quv dasturlari
	Motivatsion yondashuv (Goleman)	Talabalarni o'z ustida ishlashga undovchi motivatsiya va emotsional intellektni rivojlantirish.	Shaxsiy rivojlanish, kasbiy rejalashtirish
Innovatsion kompetentlikni rivojlantirish	Ekspperimental tadqiqot usullari	Tajriba va nazorat guruhlarini orqali interfaol o'qitish metodlarining samaradorligi tahlil qilinadi.	Pedagogik innovatsiyalar, amaliy mashg'ulotlar
Raqamli texnologiyalar roli	Konnektivizm nazariyasi (Siemens)	Innovatsion kompetentlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyatini o'rganish.	Onlayn ta'lim, masofaviy o'qitish
Natijalar va baholash	Psixodiagnostik testlar	Innovatsion kompetentlik darajasini baholash uchun psixologik test va so'rovnomalardan foydalanish.	Ta'lim jarayonida tahlil va monitoring
Taklif va tavsiyalar	Amaliy yondashuvlar	Innovatsion kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha strategik tavsiyalar ishlab chiqish.	Oliy ta'lim muassasalari, kasbiy tayyorgarlik markazlari

Xulosa. Talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadlaridan biri bo'lib, uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi pedagogik va psixologik omillarning uzviy uyg'unligiga bog'liq. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim jarayoni talabalarni ijodiy tafakkur qilishga, muammolarni mustaqil hal qilishga va yangi texnologiyalar bilan ishlashga o'rgatishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

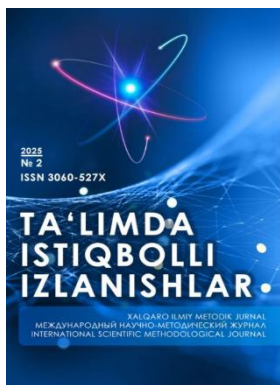
1. Shodmonov, H. H. (2018). *Innovatsion ta'lim texnologiyalari va ularning kasbiy ta'limda qo'llanilishi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Karimov, A. M. (2020). *O'zbekistonda kreativ ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tendensiyalari*. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
3. Sodiqov, N. R. (2021). *Loyiha asosida o'qitish metodikasining innovatsion kompetentlikni shakllantirishdagi o'rni*. Toshkent: Innovatsion rivojlanish markazi.
4. Yoqubov, A. (2022). *STEAM ta'limi asosida talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirish*. Jurnal: "Pedagogika va psixologiya", 4(2), 55-63.
5. Леонтьев, А. Н. (2003). *Деятельность, сознание, личность*. Москва: Наука.
6. Рубинштейн, С. Л. (2003). *Основы общей психологии*. Санкт-Петербург: Питер.
7. Васильева, А. Н., & Кондратьева, Т. П. (2018). *Креативное образование в инновационной среде*. Москва: Академия.
8. Зеер, Э. Ф. (2016). *Психология профессионального развития*. Екатеринбург: Уральский государственный университет.
9. Дружинин, В. Н. (2019). *Когнитивная психология и инновационные компетенции личности*. Москва: Просвещение.

MUNDARIJA:

DOLZARB MAVZU	
NAZAROV AKMAL MARDONOVICH, Uyushmagan yoshlar uchun raqamli psixologik xizmat platformasini yaratishning pedagogik-psixologik asoslari	5
RUSTAMOV SHAVKAT SHUXRAT O'G'LI, Talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirishning pedagogik va psixologik omillari	10
TLEUMBETOVA KALLIGUL DLIMBETOVNA, MAMUTOVA ULDAULET YUSUP QIZI, Maktabgacha ta'limda bolalar ijtimoiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda pedagogik-psixologik texnologiyalarning roli	15
19.00.00 - PSIXOLOGIYA	
CHORIYEVA ZUHRA TOLIB QIZI, ASHIROVA GULSHAN ANVAROVNA, Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish	19
LATIPOVA UMIDA YUSUFBOYEVNA, Reproduktiv yoshdagi befarzand ayollarga psixologik xizmatning ahamiyati	23
RO'ZIYEV UMAR MUZAFAROVICH, Fobiyalarning shaxsga va uning xatti-harakatlariga ta'siri, ijtimoiy fobiya rivojlanishi bilan bog'liq holatlarning diagnostikasi	27
HASHIMOVA SAYYORA XOLMURADOVNA, O'smirlarda emotsional zo'riqish muammosining ahamiyati	31
JUMAYEV NODIR ZAYNIDDINOVICH, O'smirlar iste'dodini rivojlantirishning ijtimoiy psixologik xususiyatlari	34
RAXIMOVA E'TIBOR RUSTAMOVNA, Kommunikativ ko'nikmalarining o'smir muloqotidagi qiyinchiliklariga ta'siri	38
ISMATOVA DILAFRUZ TUYMURATOVNA, Ota-ona va farzand munosabatlaridagi emotsional tizimning psixologik asoslari	43
RO'ZIYEVA NAFOSAT ABDUMUMIN QIZI, Talabalarda ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy xulq-atvorni shakllantirishning psixologik jihatlari	48
ARZIMBETOV TILEUBERGEN TILEPBERGENOV, Talabalarda sport faoliyati motivlarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	54
PULATOVA FIRANGIS NAIMOVNA, Yoshlar orasida guruh identifikatsiyasining psixologik va ijtimoiy mexanizmlari	60
OBLOKULOVA FIRUZA KUDRATULLAYEVNA, Favqulodda vaziyatlar xodimlariga psixologik yordam ko'rsatish mexanizmlari	66
RAXIMOV UMIDJON MURATOVICH, Harbiy xizmatchilarda kasbiy stressni boshqarishda psixologik chidamlilik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlovning o'zaro ta'siri	70
NUSRATOVA MEKHRINISO BAKHSHILLOYEVNA, Psychological factors of formation of altruism motives in teacher-student relationships	75
BERDIYEVA GULMIRA JURAYEVNA, Kichik maktab yoshidagi bolalarda bullingning xususiyatlari	79

KARABOYEVA GULZODA AKBARALI QIZI, Qizlarni oilaviy hayot haqidagi tasavvurlarining psixologik tahlili	85
YO'LDOSHEV TOJIDDIN ABDUKARIMOVICH, AKRAMOVA LAYLO SHAROFIDDIN QIZI, SHOMUROTOV ULUGBEK MELIKBOBOYEVICH, Maktabgasha yoshdagi bolalarda agressiyaning paydo bo'lishi va uni bartaraf etish usullari	89
TURSUNOV JO'RABEK BAXTIYAROVICH, Talabalar o'quv faoliyatini samaradorligini oshirishda milliy qadriyatlardan foydalanishda zamonaviy psixologik yondashuvlar	94
RAMAZONOV JASUR ELMURODOVICH, Ichki ishlar organlari xodimlarining professional tayyorgarligiga qo'yilgan talablar	99
NURULLAYEV FIRUZ FAYZILLOYEVICH, O'quvchilarda kasbiy o'zini anglash va motivatsiya omillari	102
VAFAYEVA DILAFRUZA ORTIKOVNA, Jamiyatda farovonlikni ta'minlashning psixologik omillari	108
RAXIMOV ZOYIR JUMAYEVICH, O'qituvchi kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda psixologik moslashuvning ahamiyati	115
NAZAROV AZAMAT, Davlat boshqaruvida dunyoviylik prinsiplari samarali rahbarlikning tashkiliy-psixologik determinanti sifatida	120
QAHHAROVA MALIKA LUTFULLO QIZ, O'smirlarda ijtimoiy moslashuv va uning psixologik xususiyatlari	124
AXMADOV NAZIRJON RAHMAT O'G'LI, O'smirlarda konstruktiv xulq-atvori shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar	130
JUMANIYOZOVA SHAHNOZA RAJABBOY QIZI, Qalqonsimon bez kasalligiga chalingan bemorlar ruhiy holatining adabiyotlarda o'rganilishi	135
RAXMANOVA DILNOZA FARMANOVNA, Inspektor-psixolog kasbiy kompetentligida refleksion xususiyatlarning roli	140
XASANOV MUZAFAR SADIKOVICH, Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy tayyorgarligini o'rganishning empirik usullari	145
OBLOKULOV ANVAR ERKINOVICH, Sportchilarda jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish va guruhda ishlashning psixologik aspektlari	150
SAYDULLAYEV DJAMOLIDDIN YAXSHIBOYEVICH, Talabalarda ma'naviy-axloqiy sifatlarni rivojlantirish determinantalari va yo'nalishlari	155
BARNOYEV BEKZOD BAHROM O'G'LI, Yolg'izlikka moyil talabalarining shaxsiy psixologik xususiyatlari	160
SAFOYEV HASAN AMINOVICH, Sportchilarning qaror qabul qilish strategiyalari va ularning shaxsiy xususiyatlari o'rtasidagi bog'liqlik	164
HAMROYEVA DILFUZA RAHMATULLAYEVNA, O'smirlarda internet va ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik: diagnostikasi, sabablari va korreksiya usullari	168
OSTONOV JASUR SHOPIRJONOVICH,	172

Talabalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	
KALANDAROVA MADINA BAXADIROVNA,	176
Perinatal psixologiyada tadqiqot ishini tashkil qilishga qo'yiladigan talablar taxlili	
ATOYEVA MEHRINISO FARHODOVNA,	182
Integratsiya yo'nalishlarining psixologiyaga bo'lgan ta'siri	
AXMADOV NAZIRJON RAHMAT O'G'LI,	187
SAYFULLAYEVA SHAHINABONU,	
Ta'lim tizimi va yuqori talablar natijasida talabalarda kelib chiqadigan stress va ularning oldini olish	
USMONOVA SURAYYO MUXIDINOVNA,	191
Pedagog kasbiy faoliyatining stress omillari va metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha muqobil yondashuvlar	
NASIMOVA ZARINA ISOMIDDIN QIZI,	197
Talabalarining tanqidiy fikrlashini pedagogik – psixologik rivojlantirish muammosining nazariy jihatlar	
BOTIROVA MAXLIYO BOTIR QIZI,	201
Oilalarda nizolarni hal qilish yo'llari va oldini olish choralari	
TOIROVA MUNAVVAR MURODULLAYEVNA,	205
O'smir yoshidagi psixologik o'zgarishlar va milliy identiklik	
ODINAYEV TOLIBJON TOYIROVICH,	209
Kasbiy identifikatsiyaning tibbiyot hamshiralari professional faoliyatiga psixologik ta'siri	
YARASHEVA CHAROS OTABEK QIZI,	213
Irodaviy jarayonlarda lokus nazoratning psixologik mexanizmlari	
FAYZIYEVA DILNOZA ASKAROVNA,	217
Ta'lim muassasasi rahbarining kommunikativ kompetensiyasi va maktabdagi ijtimoiy-psixologik muhit	
QODIROVA DILNOZA MURTAZOYEVA,	225
O'smirlarda irodaviy xususiyatlarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	
BURONOVA KAMOLA BAXTIYOROVNA,	231
Oilaviy nizolar va ajralishlarning ijtimoiy psixologik determinantlari	
AXTAMOVA FERANGIZ G'AYRAT QIZI,	237
O'smirlar shaxsida destruktiv xulq-atvorning shakllanishiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy- psixologik omillar: sabablari, oqibatlari va profilaktik yo'llari	
BOBOYEVA FERUZA AZIMJONOVNA,	241
O'smirlarda qadriyatlar haqidagi tasavvurlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik determinantlari	
IQTISODIYOT	
O'KTAMALIYEV ABDULAZIZ,	246
Biyoiqtisodiyot va ekalogik barqarorlik	

**“TA’LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR”
XALQARO ILMIY-METODIK JURNALI UCHUN
MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI**

“Ta’limda istiqbolli izlanishlar” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “Ta’limda istiqbolli izlanishlar” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

- + ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;
- + maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;
- + maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e’tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2025-yil 16-fevral kuni № 622042-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko'chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: +998 (93) 689-80-90

Ta'limda istiqbolli izlanishlar //xalqaro ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro-2025. № 3-son, 1-qism , B. 255.